

Gaál Mariann

Barbakán

újrágondolva

Interdiszciplinaritás a
minimalista táncfilmekben

Barbakán

újrágondolva

Interdiszciplinaritás a minimalista táncfilmekben

Írta | Gaál Mariann
Témavezető | Szalontai Ábel fotográfus,
DLA, habil. egyetemi docens

Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, 2022

I. TÉZIS | A zene és a tánc képesek egymást improvizatív keretek között úgy befolyásolni, hogy azok a keret korlátai által nemcsak leszűkítik a kifejezések tárházát, hanem új minőség létrehozására is sarkallnak.

II. TÉZIS | A zene és a táncművészet műfaji egymásra hatása hasznos mind az oktatás, mind az alkotás színterén.

III. TÉZIS | Bár a táncfilm műfaji meghatározása a mai napig képlékeny, a táncfilmkészítés sarokkövei behatárolhatóak.

IV. TÉZIS | Egy minimalista táncfilm befogadásában sokat segít egy erős rendszer, még akkor is, ha a rendszer rejtve marad.

V. TÉZIS | A zene és a tánc képesek egymást megkomponált keretek között úgy befolyásolni, hogy azok a keret korlátai által nemcsak leszűkítik a kifejezések tárházát, hanem új minőség létrehozására is sarkallnak.

RÖVID LEÍRÁS

Az értekezés a tánc, a zene és a filmművészet egymásra hatását vizsgálja a minimalizmus jegyeivel szűkített keretrendszeren belül.

Az első fejezet a zene és a tánc interdiszciplináris lehetőségeinek tapasztalatait mutatja be mind színpadi, mind oktatási formákban.

Itt olvasható a dániai Performershouse létrehozásával, működtetésével kapcsolatos leírás. Példákat láthatnak a Sár- és Lábán-módszerek közös szabályrendszerré olvasztására.

A második fejezet első fele a táncfilm műfaji kihívásait, megoldásait taglalja. Itt főképp a praktikum oldaláról elemzem a táncfilm sajátosságait.

A hazai helyzet tükrében vizsgálom a koreográfus, a táncos, az operatőr és a vágó lehetőségeit, műfaj adta korlátokkal.

A második fejezet második felében pe-

dig módszertani elemzések olvashatóak kiemelkedő művészekről, értékteremtő műalkotásokról.

Anne Teresa De Keersmaeker két filmje, a Thierry De Mey által rendezett és Steve Reich által komponált Clapping Music és a Bartók Béla zenéjére, Peter Greenaway által rendezett Rosa című filmje kerül elemzés tárgyává.

Krisztina de Châtel hitvallása személyes riportokon keresztül kerül bemutatásra. Gaál István mesterművének, a Pályamunkásoknak két kritikája alapján szűröm le a minimalista film sajátosságait.

A mesterművem egy 14 évvel ezelőtti alkotásom újragondolása. 2008-ban készült el Reich Dániel operatőrrel és Kerta Gábor vágóval az első Barbakán. Most, 2022-ben ugyanazzal a filmes csapattal – beépítve az elmúlt évek tapasztalatait – került új kontextusba ugyanaz a rendszer.

BIBLIOGRÁFIA

- Adolphe, Jean-Marc (szerk.): Thierry De Mey. *Mouvement* nr. 59, 2011.
- Aggiss, Liz: What is screendance? In *Take 7' study pack*, South East Dance Publisher, 2008.
- Albert Dorottya: Tágítani a kereteket. HYPERLINK: <https://szinhaz.net/2018/04/28/albert-dorottya-tagitani-a-kereteket/>
- Algra, Jacqueline (szerk.): Krisztina de Châtel: *Dwars door de ruimte*. International Theater en Film Books, Amsterdam, 2001.
- Balázs Béla: *A látható ember – A film szelleme*. Új Palatinus Könyvesház Kft., 2005.
- Becker, Nancy F.: *Filming Cunningham dance: A conversation with Charles Atlas*. In: Porter Jenelle (szerk.): *Dance with the camera*. Institute of contemporary art, University of Pennsylvania, Philadelphia, 2009.
- Beke László: Gaál István: *Pályamunkások*. Metro-polis, 2005/3.
- Beumers, Birgit, Bocharov, Victor, Robinson, David (szerk.): *Alexander Shiryayev: Master of Movement*. Le Giornate del Cinema Muto, 2009.
- Blom, Lynne Anne, Chaplin, L. Tarin: *The Intimate Act of Choreography*, London, Dance Books Ltd., 1989, 41. old. (Ford.: Gaál Mariann)
- Brannigan, Erin: *Dancefilm, Choreography and the Moving Image*, Oxford University Press, 2011.
- Cage, John: *A csend*. Jelenkor, Pécs, 1994.
- Contra, Capa Livraria (szerk.): *Dance em foco, vol. 3: Entre Imagem e Movimento, Oi Futuro*, Rio de Janeiro, 2008.
- Croce, Arlene: *Dance in Film*. In: Porter Jenelle (szerk.): *Dance with the camera*. Institute of contemporary art, University of Pennsylvania, Philadelphia, 2009.
- Cullberg, Birgit, Reuterswärd, Mans, Lauritzen, Bertil: *Dance in new dimension, Birgit Cullberg and the TV Ballet*. Proprius Publishing Co. Stockholm, 1987.
- Danse Cinema, Capricci, Centre national de la danse, 2012, szerk.: Thierry Lounas.
- Dixon, Steven, Smith, Barry: *Digital Performance, A history of New Media in Theater, Dance, Performance Art, and Installation*, The MIT Press, 2007.
- Dr. Miltényi Márta: *A sportmozgások anatómiai alapjai I*. Budapest, Semmelweis Egyetem, Testnevelési és Sporttudományi Kar, 2005, 201. old.
- Dr. Dienes Valéria: *A plasztika profil tagozata. Mozdulatművészeti sorozat, Duncan-Dienes füzetek 1.*, Az Orkesztika Alapítvány kiadványa, 2000.
- Feldmár András: *A tudatállapotok szivárványa*. Jaffa Kiadó, 2010.
- Dr. Feuerstein, George: *Yoga Tradíció*. Mandala Véda Kiadó Kft., 2001.
- Franklin, Eric: *Dynamic Alignment through imagery*. Human Kinetics, 1996.
- Franklin, Eric: *Dance Imagery for Technique and Performance*. Human Kinetics, 1996.
- Fuchs Lívia: *Száz év tánc*. L'Harmattan, 2007.
- Fuchs Lívia: *Fejezetek a modern tánc történetéből*. Magyar Művelődési Intézet, 1995.
- Fuchs Lívia: *Mit nevezünk fizikai színháznak?* Színház, online folyóirat, 2011. április. http://szinhaz.net/index.php?option=com_content&view=article&id=36038:mit-nevezzuenk-fizikai-szinhaznak&catid=53:2011-aprilis&Itemid=7
- Fuchs Lívia: *Edit – először*. Nemzetközi Táncfilm Fesztivál az Örökmozgóban, Filmkultúra, 2005. <http://www.filmkultura.hu/regi/2005/cont.hu.shtm>
- Fügedi János: *Laban Rudolf – az európai táncnyelv megújítója*. http://real.mtak.hu/80762/1/Fugedi_Janos_Laban%20Rudolf%20E2%80%93%20az%20eurapai%20szinpad%20tancnyelv%20megujitoja.pdf
- Goleman, Daniel: *A meditáció ősi művészete*. Nyitott Könyvműhely Kiadó Kft., 2008.
- Halász Tamás: *A titokzatos remegés, beszélgetés Krisztina de Châtel-lel*. Színház, Kritikai és elméleti folyóirat, 2004/11.
- Hielke Diemer: *Lesgeven in dasexpressie*. Rotterdamse Dansacademie, 1990.
- Horecki Krisztina: *A táncfilm kezdetei*. Filmvilág, online folyóirat, 2016. február.
- Humphrey, Doris: *A koreografálás művészete*. Budapest, Planétás Kiadó, 2000, 20. old.
- Jonas, Gerald: *The pleasure, power and the art of movement*. Harry N. Abrams, inc., Publisher, New York in association with thirteen/wnet, 1992.
- Képkorszak, Szöveggyűjtemény a mozgókép-kultúra és médiaismeret oktatásához. Korona Kiadó, Budapest, 1998, szerk. Hartai László.
- Kerkhoven, Marianne van, Laermans Rudi: *Anne Teresa de Keersmaeker*. Kritisch Theater Lexicon, Vlaams Theater Instituut, 1998.
- Kovács András Bálint: *Mozgókép elemzés*. Palatinus, 2009.
- Kozel, Susan: *Closer, performance, technologies, phenomenology*. Massachusetts Institute of Technology.
- Körtvélyes Géza: *Művészet, Tánc, Táncművészet*. Planétás Kiadó, Budapest, 1999.
- Laban Rudolf: *Koreográfia*. Budapest, L'Harmattan, 2008, 102. old, szerk.: Fuchs Lívia.
- Larry Lavender: *Dancers Talking Dance, Critical Evaluation in the Choreography class*. Human Kinetics, 1996.
- Martha Bremser (szerk.): *Fifty Contemporary Choreographers*, szerk.: Routledge, 2000.
- McPherson, Katrina: *Making Video Dance, Step by step guide to creating dance for the screen*. London – New York, Routledge, 2006. (Ford.: Gaál Mariann)
- Mike Featherstone, Mike Hepworth, Bryan S. Turner: *A test, Társadalmi fejlődés. Kulturális teória, Jószoeg Műhely Kiadó, 1997.*
- Mitoma, Judy, Zimmer, Elizabeth, Stieber, Dale Ann (szerk.): *Envisioning Dance on Film and Video*. Routledge, 2002.
- Német András, Major Rita, Mizerák Katalin, Tóvay Nagy Péter (szerk.): *Hagyomány és újítás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatásban*. Planétás, 2009.
- Popat, Sita: *Invisible Connections: Dance, Choreography and internet communities*. Routledge, London and New York, 2006.
- Rabinovics Leó: *A három csákányütés meg a hamu*. In *Filmkultúra*, 1986/1.
- Rainner, Yvonne: *A quasi survey of some „minimalist tendencies in the Quantitatively minimal dance activity midst the Plethoram or an analysis of trio A*. In: Porter Jenelle (szerk.): *Dance with the camera*. Institute of contemporary art, University of Pennsylvania, Philadelphia, 2009.
- Rose, Brian (szerk.): *Televising the Performing Arts*. Greenwood Press, London, 1992.
- Sári László: *Kreatív zenei gyakorlatok*. Jelenkor Kiadó, 2010.
- Stejnholm, Johan: *Doing The Mathematics: Choreography, Laban Space Harmony, and Music*. In: Kovarova, Miroslava, Regina Miranda: *Laban and Performing Arts, Bratislava, Bratislava in Movement Association Academy of Music and Dramatic Arts*, 2006, 167. old. (Ford.: Gaál Mariann)
- Szabó Gábor: *Filmes könyv – Hogyan kommunikál a film? Ab ovo*, 2002.
- The International Journal of Screendance: *Scaffolding the Medium*, Spring 2012, Volume Two. Szerk.: Douglas Rosenberg, Claudia Kappenberg, Parallel Press, Madison, Wisconsin.
- Títrha, B. K.: *Jantra, Tantra, Mantra – Spirituális eszköztár*. Kagylókört, 60/2013.
- Vekerdy Tamás: *A színészi hatás eszközei Zeami mester művei szerint*. Ursa Minor Könyvek, 1999, 105. old.
- Veress József: *A magyar film története*. Anno Kiadó.
- Wels, P. – Rushkoff, D.: *Ingeny betépni*. Maitreya Kiadó, 1998.

